

Elżbieta Wolanin-Jarosz

Państwowa Wyższa Szkoła Techniczno-Ekonomiczna

im. ks. B. Markiewicza w Jarosławiu

elzbieta.wolanin-jarosz@pwste.edu.pl <https://orcid.org/0000-0002-3678-9213>**Determinanty migracji zarobkowych młodych mieszkańców
Podkarpacia w świetle badań bezpośrednich****Wprowadzenie**

Migracje zagraniczne są zjawiskiem charakterystycznym dla gospodarek zglobalizowanych większości krajów. Wynikają one z różnorodnych przesłanek politycznych, ekonomicznych, społecznych czy rodzinnych. W Polsce ciągle dominują zagraniczne migracje zarobkowe, których celem jest poprawa sytuacji życiowej własnej i członków rodziny. Migracje te w dużej mierze zdeterminowane są: zróżnicowanym poziomem życia ludności w skali całego świata (mierzone najczęściej poziomem PKP *per capita*), wysokością płac, wielkością stopy bezrobocia, poprawą perspektyw rozwoju oraz łatwością i szybkością przemieszczania się.

Obszarem Polski o znacznym nasileniu procesów migracyjnych jest województwo podkarpackie. Na obszarze tym możemy zaobserwować najwyższy wskaźnik stopy bezrobocia, trudną sytuację na rynku pracy, najniższe wynagrodzenie miesięczne brutto w kraju czy ciągle niski poziom rozwoju społeczno-gospodarczego. Szczególną grupą społeczną, której dotyczy problem emigracji są ludzie młodzi.

Celem niniejszego opracowania jest określenie głównych czynników determinujących wyjazdy zarobkowe Polaków z regionu Podkarpacia. Zasadnicza część publikacji – empiryczna opiera się na zaprezentowaniu wyników badań bezpośrednich przeprowadzonych wśród młodych mieszkańców Podkarpacia w 2019 r.

1. Migracje zarobkowe – definicje i typologia

Procesy migracyjne są przedmiotem badań prowadzonych w ramach wielu dyscyplin naukowych. Migracje analizowane są w naukach o demografii, geograficznych, socjologicznych, politycznych czy ekonomicznych. W każdej dyscyplinie, w ramach której podejmowane są badania nad migracjami, powstają charakterystyczne dla tego zjawiska definicje.

W demografii migracje najczęściej definiowane są jako zmiany stałego miejsca zamieszkania i miejsca czasowego pobytu (Holzer, 1999). Z punktu widzenia geografów, migracja stanowi wszelki rodzaj przemieszczenia się. Z kolei w ujęciu socjologicznym migrację postrzega się jako naturalną część drogi życiowej człowieka (Holzer, 1999). Migracje, w ujęciu politycznym, opisywane są jako przemieszczanie się ludności pomiędzy podmiotami prawa międzynarodowego, jakimi są państwa. Natomiast na gruncie nauk ekonomicznych pojęcie migracji jest rozpatrywane w skali mikro lub makro. W perspektywie mikroekonomicznej migracja jest charakteryzowana jako „inwestycja zwiększająca produktywność ludzkich zasobów” (Szczygielska, 2013). Badanym podmiotem jest w tym przypadku jednostka, która dokonując kalkulacji korzyści i strat płynących z migracji, dąży do maksymalizacji zysku. W ujęciu makroekonomicznym migracja jest traktowana jako przepływ czynnika produkcji. Migracje ludności poza postrzeganiem ich w kategoriach mobilności czynników produkcji, przedstawiane są w pracach teoretyków handlu zagranicznego jako odpowiedź na zróżnicowanie stawek płac oraz sposób wyrównania (Duszczuk, 2012).

Należy również wspomnieć o najczęściej występujących kryteriach podziału migracji, a są to: obszar, którego dotyczy przemieszczanie się (z uwzględnieniem granic administracyjnych), długość trwania pobytu oraz przyczyny wyjazdu (Orłowska, 2013). I tak, ze względu na obszar, na jakim zachodzą migracje, można je podzielić na wewnętrzne oraz zewnętrzne¹.

Zgodnie z przyjętą definicją Małachowskiego (2010) migracje wewnętrzne to te, które występują w granicach jednego kraju. Autor wskazuje także na ich kierunki: ze wsi do miasta, z miasta do wsi, ze wsi do wsi oraz z miasta do miasta. Z kolei migracje zewnętrzne – zagraniczne według określenia GUS polegają na przemieszczaniu się ludności w związku ze zmianą kraju zamieszkania (GUS, 2019). Natomiast Holzer (1999) migracją zagraniczną nazywa ruch wędrownicy ludności, w wyniku którego zostaje przekroczona granica państwa, a celem wyjazdu jest stała zmiana miejsca zamieszkania. Uwzględnianie w definicji migracji zagranicznej kryterium stałego pobytu prowadzi do wykluczenia z analiz wyjazdów krótkookresowych. W literaturze przedmiotu, częściej zatem występują bardziej liberalne definicje migracji zewnętrznych. Jedną z nich jest np. definicja zaproponowana przez Jaźwińską, Łukowskiego i Okólskiego (1997), zgodnie z którą migracja zagraniczna określana jest jako wyjazd za granicę w celach innych niż turystyczno-wypoczynkowy bez względu na długość pobytu poza granicami kraju. W literaturze przedmiotu wyróżnia się sześć głównych form migracji zagranicznych – emigrację, imigrację, reemigrację, repatriację, deportację i uchodźstwo (Szczygielska, 2013).

Spośród nich najbardziej powszechnymi formami migracji są emigracja oraz imigracja. Ustalenia definicyjne dotyczące tych zjawisk stwarzają wiele wątpliwości. Jednak w literaturze przedmiotu występują często definicje stosowane przez GUS, według których emigracja określana jest jako wyjazd za granicę w celu zamieszkania na stałe lub na pobyt czasowy, natomiast imigracja jako przyjazd z zagranicy w celu zamieszkania na stałe lub na pobyt czasowy (GUS, 2019).

¹ Migracje zewnętrzne nazywane są także zagranicznymi lub międzynarodowymi.

Uwzględniając kryterium dotyczące długości okresu zmiany pobytu, migracje dzieli się także na długookresowe i krótkookresowe. Zgodnie z definicją ONZ i UE za migracje krótkookresowe uznaje się wyjazdy poza granicę kraju zamieszkania na okres od 3 miesięcy do 1 roku. Z kolei migracje długookresowe występują wtedy, gdy dana osoba wyjeżdża poza granicę kraju na rok i dłużej lub wyjeżdża na pobyt stały (Zientara, 2012).

Jedną z najważniejszych i najczęściej przytaczanych klasyfikacji zjawiska migracji jest podział na migrację o charakterze ekonomicznym (określane jako zarobkowe) i pozaekonomicznym (o podłożu politycznym, rodzinnym czy religijnym) (Deszczyński, 2008). Migracje ekonomiczne są spowodowane chęcią uzyskania wyższych dochodów i poprawy warunków życia migranta. Przepływy ludności w celach zarobkowych pomiędzy różnymi regionami – państwami wynikają z różnego poziomu rozwoju gospodarczego tych miejsc. Jak zauważa Deszczyński (2008), przyczyny o charakterze ekonomicznym są jednymi z najstarszych przesłanek migracji. Chęć polepszenia swojej sytuacji bytowej jest również najczęstszym motywem współczesnych migracji (Zientara, 2012).

Z migracjami o podłożu ekonomicznym wiążą się często migracje rodzinne, których celem jest zakładanie lub łączenie rodzin. Ten rodzaj migracji występuje w sytuacji, gdy jeden członek rodziny emigrował wcześniej, a następnie dołącza do niego rodzina.

Natomiast migracje polityczne są zazwyczaj efektem wojen lub walk obozów politycznych (np. zimna wojna). Tego rodzaju migracje dokonują się w oparciu o przyzwolenie kraju przyjmującego na wpuszczenie ludności, szukającej schronienia przed różnymi formami dyskryminacji w innym kraju, ale także jako pomoc dla ofiar wojen domowych czy niepokojów politycznych.

Z kolei w ramach migracji religijnych wyodrębnia się dobrowolne oraz przymusowe zmiany miejsca zamieszkania. Pierwsza forma przemieszczania się ludności spowodowana jest chęcią przebywania wśród współwyznawców danej religii, w miejscu otaczanym szczególnym kultem. Przymusowe przesiedlenia się ludności w ramach migracji religijnych wynikają z prześladowań wyznawców innych religii w danym kraju czy zmuszania ich do przyjmowania danej wiary (Małachowski, 2010).

2. Wielkość i kierunki emigracji z Polski na podstawie statystyk

W niniejszej publikacji zaprezentowano także wyniki badań GUS dotyczące rozmiarów i kierunków emigracji Polaków w latach: 2008–2018.

W tabeli 1. przedstawiono dane dotyczące emigracji z Polski na pobyt stały, obejmujące tzw. strumienie emigracyjne w okresie: 2008–2018, odnosząc się do aktualnych faktów emigracji (wymeldowania z pobytu stałego w związku z wyjazdem za granicę)². Dodatkowo, uzupełnieniem powyższych danych są także informacje opisujące rozmiary imigracji na pobyt stały oraz salda migracji. Dane zawarte

² Dane te opracowano na podstawie informacji ewidencyjnych gmin o wymeldowaniu mieszkańców Polski wyjeżdżających na stałe za granicę, pochodzących z rejestru PESEL.

w tabeli 1. wskazują, że znaczącą liczbę emigrantów wyjeżdżających z Polski na pobyt stały odnotowano w 2008 r. – ponad 30 tys. W okresie kolejnych analizowanych lat liczba ta malała i oscylowała wokół 20 tys. rocznie aż do 2013 r., kiedy to rozmiary emigracji gwałtownie wzrosły i oszacowano je na ponad 32 tys. wyjeżdżających, zaś w 2014 r. na ponad 28 tys. Z kolei w latach 2016–2018 obserwujemy znaczący spadek liczby emigrantów z Polski kształtujący się na poziomie niewiele ponad 11 tys. osób rocznie.

Należy w tym miejscu podkreślić, że emigracja z Polski ma głównie charakter zarobkowy, a jej główną przyczyną jest niekorzystna sytuacja na wewnętrznym rynku pracy, w szczególności wysokie bezrobocie. W ostatnich latach obserwujemy jednak znaczący spadek osób wyjeżdżających za granicę. Jak podają analitycy rynku, zjawisko to spowodowane jest stabilniejszą sytuacją na rynku pracy oraz wzrostem płac i wynagrodzeń pracowników.

Jeśli chodzi o poziom imigracji, to należy podkreślić, iż w okresie 11 analizowanych lat kształtuje się on w granicach – od niespełna 12 tys. do ponad 15 tys. przyjeżdżających corocznie obcokrajowców do Polski. Obserwując procesy migracyjne w Europie, można przypuszczać, że w najbliższym okresie Polska będzie ciągle krajem emigrantów, głównie ze wschodu. Czynnikiem przyciągającym imigrantów do Polski jest przede wszystkim wyższy poziom zarobków niż w ojczystym kraju oraz możliwość tranzytu do Europy Zachodniej.

Tabela 1. Wielkość emigracji Polaków na pobyt stały w latach: 2008–2018

Polska			
Lata	Emigracja	Imigracja	Saldo migracji
2008	30 140	15 275	- 14865
2009	18 620	17 424	-1196
2010	17 360	15 246	- 2114
2011	19 858	15 524	- 4334
2012	21 206	14 583	- 6617
2013	32 103	12 199	- 19 904
2014	28 080	12 330	-15 750
2015	brak danych		
2016	11 970	13 475	1505
2017	11 888	13 324	1436
2018	11 849	15 461	3612

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/migracje-zagraniczne-ludnosc/informacja-o-rozmiarach-i-kierunkach (dostęp: 18.02.2020).

Warto także nadmienić, że w latach 2010–2019 najbardziej popularnym krajem zagranicznych migracji Polaków były: Wielka Brytania, Niemcy, Stany Zjednoczone, Irlandia, Holandia, Włochy oraz Norwegia (Rozkrut, 2020).

Należy w tym miejscu przytoczyć również informacje dotyczące szacunkowej liczby mieszkańców Polski przebywających czasowo na emigracji za granicą w latach: 2010–2019³. Dane te obejmują osoby, które zachowując zameldowanie na pobyt stały w Polsce, przebywały poza krajem dłużej niż 3 miesiące (nie są więc ujęci emigranci sezonowi, których pobyt w kraju emigracji trwa zazwyczaj do 3 miesięcy). Zamieszczone w tabeli 2. informacje wyraźnie wskazują, że w analizowanym okresie poza granicami Polski przebywało czasowo ponad 2 mln mieszkańców naszego kraju.

Tabela 2. Kierunki i rozmiary emigracji z Polski na pobyt czasowy w latach 2010–2019

Kraj emigracji	Liczba emigrantów w tys.									
	2010 r.	2011 r.	2012 r.	2013 r.	2014 r.	2015r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.
Ogółem	2000	2060	2130	2196	2320	2397	2515	2540	2455	2415
w tym: Europa	1685	1754	1816	1891	2013	2098	2214	2241	2155	2134
w tym: Wielka Brytania	580	625	37	642	685	720	788	793	695	678
Niemcy	440	470	500	560	614	655	687	703	706	704
Irlandia	133	120	118	115	113	111	112	112	113	112
Holandia	92	95	97	103	109	112	116	120	123	125
Włochy	92	94	97	96	96	94	93	92	90	88
Francja	60	62	63	63	63	64	64	64	64	63
Belgia	45	47	48	49	49	52	54	54	54	53
Austria	29	25	28	31	34	36	39	40	41	41

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Rozmiary i kierunki czasowej emigracji z Polski, GUS, Warszawa 2020 – <http://stat.gov.pl/files/gfx/portalinformacyjny/pl/> (dostęp: 12.03.2020).

Na koniec 2019 roku za granicę (na ponad 3 miesiące) wyjechało 2415 tys. osób, tj. o 40 tys. (1,6%) mniej niż w 2018 r., zaś o ponad 20% więcej w stosunku do 2010 r.

Spośród krajów Unii Europejskiej, najwięcej polskich emigrantów przebywało w Niemczech (704 tys.), Wielkiej Brytanii (678 tys.), Holandii (125 tys.) oraz w Irlandii (112 tys.). Należy jednak podkreślić, że w 2019 r. podobnie jak w roku poprzednim, odnotowano zmniejszenie się liczby stałych mieszkańców Polski przebywających w Wielkiej Brytanii (o około 17 tys. osób, tj. 2%). Oznacza to, że więcej osób opuściło ten kraj niż do niego wyjechało. Spadek ten był znacznie mniejszy niż w 2018 r., kiedy oszacowano go na 98 tys. (12%). W pozostałych krajach europejskich nie zaobserwowano znaczących zmian lub zmiany te były bardzo niewielkie.

Według danych GUS wśród emigrantów, których wyjazd za granicę został zgłoszony w jednostkach ewidencji ludności gmin, najliczniej reprezentowaną

³ Dane te ukazują liczbę emigrantów wg stanu na koniec danego roku. Wobec pojawiających się mylnych interpretacji należy podkreślić, że nie są to strumienie migracji w poszczególnych latach, zatem dane te nie mogą być sumowane.

w 2019 r. grupę stanowiły osoby w wieku 30–39 lat (Rozkrut, 2020). Natomiast 10 lat wcześniej były to osoby w wieku 20–29 lat. Można zatem przypuszczać, że znaczna część migrantów, którzy wyjechali za granicę w pierwszych latach po wstąpieniu Polski do UE, pozostała za granicą do chwili obecnej.

Jeśli chodzi o kierunki emigracji, to dane za 2019 r. potwierdzają tendencje z lat poprzednich – zdecydowana większość mieszkańców Polski (około 88%) wyemigrowała czasowo do krajów europejskich. Przy czym najwięcej osób przebywało w Niemczech, Wielkiej Brytanii, Holandii, Irlandii i Włoszech.

Należy również podkreślić, iż w woj. podkarpackim (którego opinie mieszkańców stanowiły przedmiot badań bezpośrednich zawartych w rozdziale 3) odnotowano zbliżone tendencje w przepływach migracyjnych jak w przypadku ludności całego kraju. Jak podają dane GUS, w woj. podkarpackim w 2018 r. odnotowano dodatni wskaźnik salda migracji zewnętrznych na pobyt stały (GUS, 2019). Oznacza to, że w wyniku migracyjnego (zewnętrznego) ruchu ludności na Podkarpaciu, liczba mieszkańców tego obszaru zwiększyła się o 378 osób (tabela 3). Sytuacja ta w dużej mierze spowodowana była powrotem rodaków z zagranicy do kraju. Najwyższy wskaźnik salda migracji (dodatni) odnotowano w powiatach: rzeszowskim (39), mieleckim (35), ropczycko-sędziszowskim (32), łańcuckim (31), jasielskim (27) i jarosławskim (21) (GUS, BDL, 2019). Z kolei najniższy (ujemny) wskaźnik użytkano w powiatach: stalowowolskim (-85), dębickim (-10) oraz tarnobrzeskim (-2) i bieszczadzkim (-1) (GUS, BDL, 2019).

Tabela 3. Saldo migracji zagranicznych na pobyt stały dla Polski i woj. podkarpackiego w 2018 r.

Jednostka terytorialna	Polska			Podkarpacie		
	imigracja	emigracja	Saldo migracji	imigracja	emigracja	Saldo migracji
Ogółem	15 561	11 849	3612	890	512	378
w tym:						
Europa	13 306	10 710	2596	781	365	416
Azja	847	63	784	6	1	5
Afryka	177	5	172	2	0	2
Ameryka Pn. i Środ.	928	974	-46	98	140	-42
Ameryka Południowa	68	9	59	0	0	0
Oceania	100	88	12	3	6	-3
nieustalony						

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL, <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/podgrup/wymiary/3/8/1882> (dostęp: 06.12.2019).

Jeśli chodzi o kierunki i rozmiary emigracji mieszkańców Podkarpacia, to generalnie pokrywają się one z trendami charakterystycznymi dla obszaru całego kraju.

W okresie 2008–2018 szczególnie preferowane przez mieszkańców omawianego obszaru były: Wielka Brytania, Stany Zjednoczone, Niemcy. W 2018 r. do Wielkiej Brytanii wyjechało 25,1% emigrantów z woj. podkarpackiego, do USA 24,3% i do Niemiec 12% (GUS, 2020).

3. Analiza i ocena wyników badań własnych

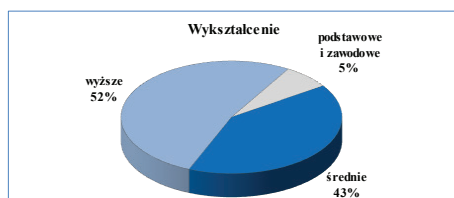
Celem zasadniczym prowadzonych badań empirycznych było określenie czynników determinujących migracje zagraniczne młodych mieszkańców regionu Podkarpacia. Weryfikacji poddano następującą hipotezę badawczą – głównym czynnikiem warunkującym emigrację zarobkową młodych Polaków z regionu Podkarpacia jest brak stałej pracy i niekorzystna sytuacja materialna.

Podstawowy materiał źródłowy pozyskano dzięki badaniom bezpośrednim przeprowadzonym w województwie podkarpackim na próbie pilotażowej, obejmującej 120 respondentów, dobranych w sposób kwotowy (w wieku od 18 do 30 lat). Metodą badawczą była ankieta internetowa, zaś jako instrument pomiarowy wykorzystano kwestionariusz ankietowy obejmujący pytania adekwatne do analizowanej problematyki⁴. Okresem badawczym był kwiecień–maj 2019 r.

Zgromadzony materiał badawczy po uprzedniej redukcji posłużył do utworzenia bazy danych. Analiza badań ankietowych została przeprowadzona przy wykorzystaniu programu Excel.

Charakteryzując respondentów uczestniczących w badaniu, należy nadmienić, iż z grupy 120 ankietowanych, 62% stanowiły kobiety (74 osoby) zaś 38% mężczyźni (46 osób). Ponadto 52% to osoby z wykształceniem wyższym (60 osób), zaś 43% z wykształceniem średnim (52 respondentów). Najmniejszą grupę stanowili respondenci z wykształceniem podstawowym i zawodowym – jedynie 5% (6 osób – rysunek 1).

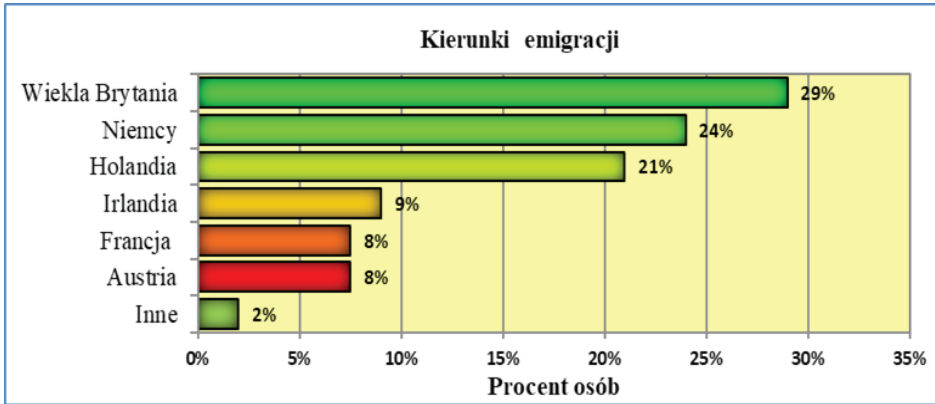
W prowadzonym badaniu młodzi mieszkańcy województwa podkarpackiego odpowiadali na pytanie o dotychczasowych wyjazdach za granicę w celach zarobkowych. Okazuje się, że niespełna 70% ankietowanych (83 osoby) emigrowało zarobkowo za granicę (minimum 1 raz). Przy czym najbardziej pożądanymi krajami emigracji okazały się: Wielka Brytania (29% respondentów), Niemcy (24%) oraz Holandia (21% – rysunek 2).

Rysunek 1. Struktura ankietowanych wg poziomu wykształcenia

Źródło: opracowanie własne.

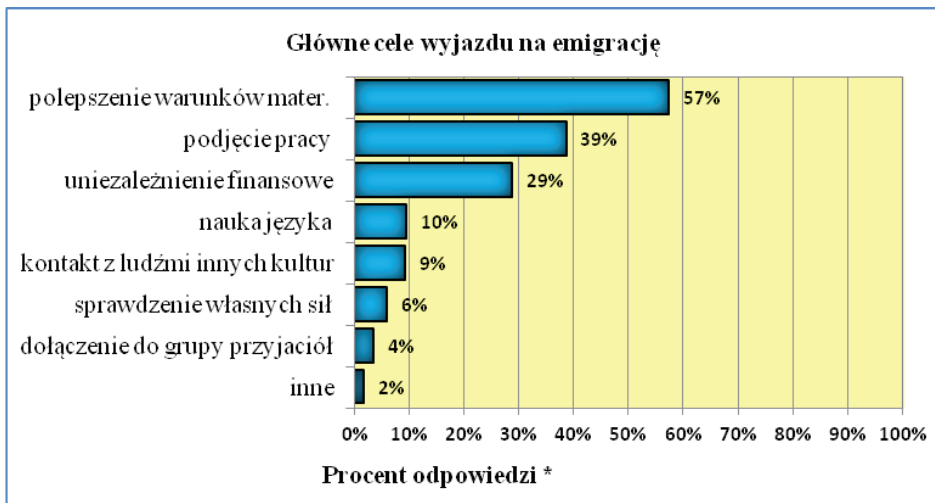
⁴ Kwestionariusz ankietowy został opracowany przez studentów kierunku zarządzanie, studia drugiego stopnia PWSTE w Jarosławiu na zajęciach: ilościowe i jakościowe metody i narzędzia badawcze stosowane w naukach społecznych.

Rysunek 2. Kierunki emigracji Polaków z Podkarpacia

Źródło: opracowanie własne.

Analizując wyniki badań, należy zauważyć, iż głównym celem wyjazdu respondentów do kraju emigracji było polepszenie warunków materialnych (57% odpowiedzi – rysunek 3). Ważne okazało się także podjęcie pracy (39%) oraz uniezależnienie finansowe (29%). Nieco mniej istotne znaczenie miały: nauka języka obcego (10%), kontakt z ludźmi innych kultur (9%), sprawdzenie własnych sił (6%) czy dołączenie do grupy przyjaciół (2% – rysunek 3).

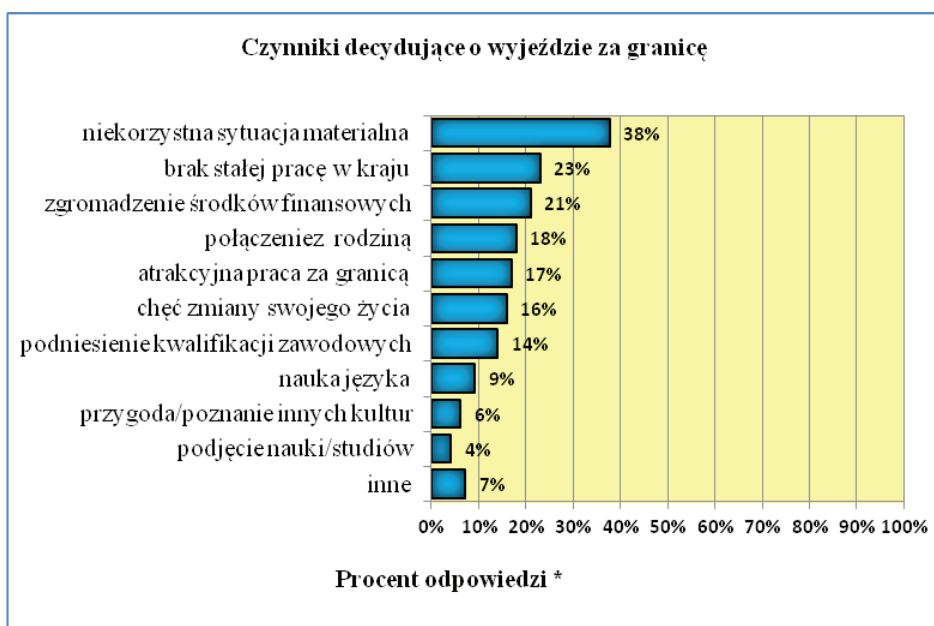

*Suma nie wynosi 100%, gdyż można było wskazać dowolną liczbę wariantów odpowiedzi

Rysunek 3. Główne cele wyjazdu do kraju emigracji

Źródło: opracowanie własne.

Ankietowani odpowiadali także na pytanie dotyczące czynników decydujących o wyjeździe za granicę. Na rysunku nr 4 zestawiono odpowiedzi emigrantów z regionu Podkarpacia. Z prezentowanych danych wynika, że najważniejszym czynnikiem warunkującym emigrację młodych Polaków z regionu Podkarpacia była niekorzystna sytuacja materialna w Polsce (38% odpowiedzi), na drugim miejscu respondenci wybrali – brak stałej pracy w kraju (23%), zaś na trzecim zgromadzenie środków finansowych na określone cele – 21%. Ponadto, istotnym motywem wyjazdu za granicę okazały się: dołączenie do rodziny (18%), oferowana atrakcyjna praca za granicą (17%), chęć zmiany swojego życia (16%) oraz podniesienie kwalifikacji zawodowych (14%). Nieco mniejsze znaczenie stanowiły: nauka języka (9%), przygoda – poznanie innych kultur (6%) czy podjęcie nauki – studiów (4%).

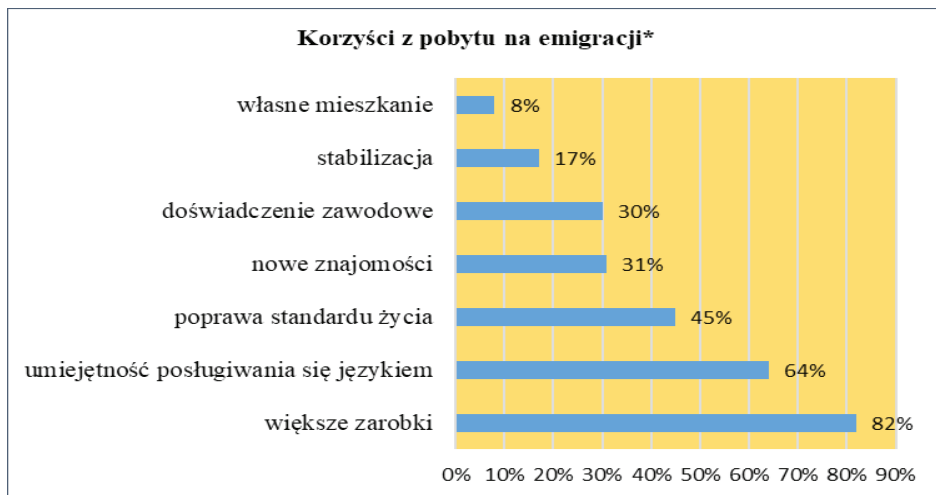

*Suma nie wynosi 100%, gdyż można było wskazać dowolną liczbę wariantów odpowiedzi

Rysunek 4. Czynniki determinujące wyjazd za granicę

Źródło: opracowanie własne.

Respondenci określali również korzyści, jakie można uzyskać przebywając i pracując na emigracji (rysunek 5). W kwestionariuszu ankietowym przedstawiono siedem możliwych do wyboru odpowiedzi, z czego respondenci mogli wybrać trzy. Zdaniem ankietowanych (82%), największą korzyścią, jaką daje wyjazd za granicę, są większe zarobki. Drugim istotnym dla respondentów profitem była umiejętność lepszego posługiwania się językiem obcym (64%). Dla młodych ludzi bardzo ważna okazała się także poprawa standardu życia (45%). Ponad 30% ankietowanych uważało za zaletę emigracji zawarcie nowych znajomości oraz zdobycie doświadczenia zawodowego.

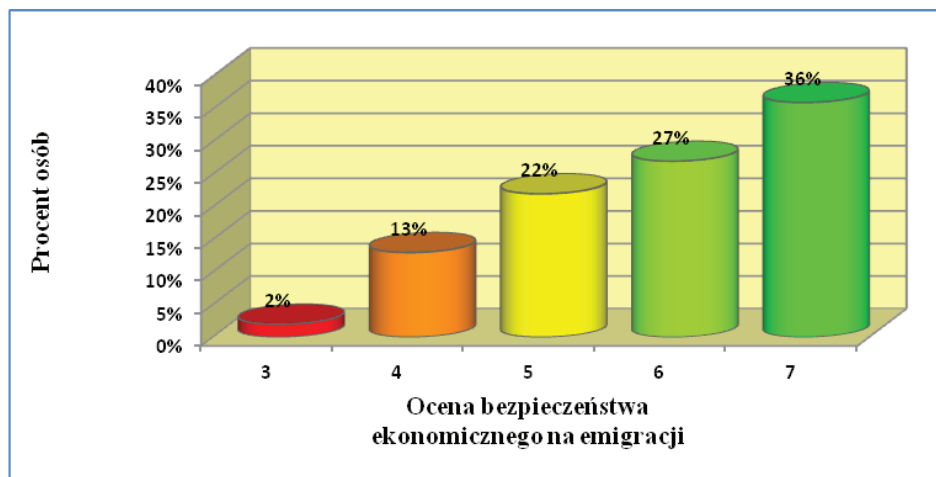

*Procent odpowiedzi – suma nie wynosi 100%, gdyż można było wskazać dowolną liczbę wariantów odpowiedzi

Rysunek 5. Czynniki determinujące wyjazd za granicę

Źródło: opracowanie własne.

Ankietowani oceniali także bezpieczeństwo ekonomiczne (stabilność) w kraju emigracji (rysunek 6).

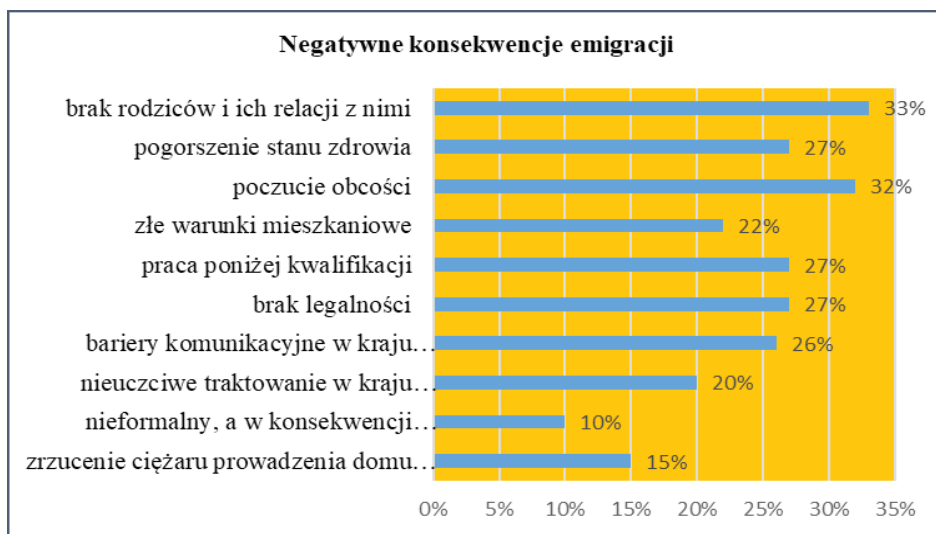
Rysunek 6. Ocena bezpieczeństwa ekonomicznego na emigracji

Źródło: opracowanie własne.

Odpowiedzi zaznaczali na skali porządkowej opisanej liczbowo, gdzie 1 – oznaczało „moja sytuacja ekonomiczna jest zdecydowanie niestabilna” zaś 7 – „moja sytuacja

ekonomiczna jest zdecydowanie stabilna”. Ponad 85% respondentów ocenia swoją sytuację ekonomiczną w kraju emigracji jako stabilną. Jedynie 2% badanych osób uważa, że ich sytuacja materialna w kraju emigracji jest raczej niepewna (rysunek 6).

Uczestnicy badania zostali także poproszeni o wskazanie negatywnych konsekwencji emigracji. Struktura odpowiedzi zamieszczona została na rysunku nr 7. Najczęściej zaznaczanymi stwierdzeniami wskazującymi na ujemne następstwa wyjazdu to poczucie wyobcowania (35% zaznaczeń) oraz brak rodziców, w szczególności rozmowy codziennej z nimi 33%.

*Procent odpowiedzi – suma nie wynosi 100%, gdyż można było wskazać dowolną liczbę wariantów odpowiedzi

Rysunek 7. Negatywne konsekwencje emigracji

Źródło: opracowanie własne.

Ponadto, respondenci uważali, iż emigracja przyczynia się do pogorszenia stanu zdrowia (27%), podejmowania zatrudnienia poniżej swoich kwalifikacji (27%), a także braku stabilizacji prawnej (brak legalności 27%). Ankietowani podkreślali również, że uciążliwe dla nich są bariery komunikacyjne w kraju emigracji (26%) oraz złe warunki mieszkaniowe (22% odpowiedzi). Dla emigrantów z regionu Podkarpacia niekorzystnym skutkiem emigracji jest także nieformalny, a w ostateczności formalny rozpad rodziny (10%).

Podsumowanie

Z przeprowadzonych analiz można wysunąć kilka interesujących wniosków. Generalnie należy podkreślić, że migracje zagraniczne Polaków są zjawiskiem charakterystycznym dla współczesnej, społeczno-ekonomicznej sytuacji naszego kraju,

aczkolwiek w ostatnich latach trend tego zjawiska ma charakter spadkowy. Od 2016 r. do 2019 r. obserwujemy stopniowe zmniejszanie się liczby Polaków przebywających czasowo za granicą, przy czym do głównych kierunków emigracji należą jak dotychczas kraje europejskie, w tym Wielka Brytania i Niemcy.

Wyniki badań bezpośrednich przeprowadzonych wśród osób, które wyjeżdżały za granicę z regionu Podkarpacia wykazują, że najważniejszym celem emigracji była chęć stabilizacji materialnej oraz uniezależnienie finansowe. Ponadto, pozwoliły one na pozytywne zweryfikowanie postawionej hipotezy badawczej, iż najistotniejszymi czynnikami decydującymi o emigracji są: niekorzystna sytuacja materialna respondentów w Polsce oraz brak szans na stałą pracę w kraju.

Z prowadzonych badań wynika również, że za największą korzyść, jaką daje wyjazd za granicę respondenci uznali większe zarobki. Drugim istotnym profitem okazała się umiejętność lepszego posługiwania się językiem obcym. Ponadto, większość uczestników badania oceniła swoją sytuację ekonomiczną w kraju emigracji jako stabilną.

Abstrakt

Determinanty migracji zarobkowych młodych mieszkańców Podkarpacia w świetle badań bezpośrednich

W opracowaniu skoncentrowano się na rozpoznaniu głównych celów i czynników warunkujących wyjazd zarobkowe Polaków z regionu Podkarpacia. Zasadnicza część publikacji – empiryczna opiera się na wynikach badań bezpośrednich przeprowadzonych wśród młodych mieszkańców Podkarpacia (próba pilotażowa – 120 osób).

Wyniki badań bezpośrednich przeprowadzonych wśród osób, które wyjeżdżały za granicę z województwa podkarpackiego wykazują, że najważniejszym celem emigracji była chęć stabilizacji materialnej oraz uniezależnienie finansowe. Ponadto, najistotniejszymi czynnikami decydującymi o emigracji okazały się: niekorzystna sytuacja materialna respondentów w Polsce oraz brak szans na stałą pracę w kraju.

Zjawisko emigracji zagranicznej pociąga za sobą ogromne konsekwencje wpływające zarówno na funkcjonowanie gospodarki, jak i całego społeczeństwa Polski. Biorąc pod uwagę skutki emigracji, zarówno szanse, jak i zagrożenia, państwo powinno bardzo rozważnie formułować strategię w zakresie polityki ekonomicznej i migracyjnej.

Słowa kluczowe: migracja, emigracja zarobkowa, badania bezpośrednie

Abstract

Determinants of economic migration of young inhabitants of Podkarpacie on the basis of direct research

The study focuses on identifying the main goals and factors determining the economic migration of Poles from the Podkarpacie region. The main part of the publication – the empirical one, is based on the results of direct research conducted among young inhabitants of Podkarpacie (pilot sample – 120 people).

The results of direct research conducted among people who left the Podkarpacie Province abroad show that the most important goal of emigration was the desire for material stabilization and financial independence. Moreover, the most important factors determining emigration turned out to be: unfavorable financial situation of respondents in Poland and the lack of opportunities for permanent work in the country.

The phenomenon of foreign emigration entails enormous consequences affecting both the functioning of the economy and the entire society of Poland. Taking into account the effects of emigration, both opportunities and threats, the state should very carefully formulate strategies in the field of economic and migration policy.

Keywords: migration, economic emigration, direct research

References

- Deszczyński, P. (2008). Migracje zewnętrzne a bezpieczeństwo gospodarcze państw. W: L. Kacprzak, J. Knopek (red.), *Bezpieczeństwo państw a procesy migracyjne* (ss. 93–108). Wydawnictwo Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Pile.
- Duszczyk, M. (2012). *Polska polityka imigracyjna a rynek pracy*. Wydawnictwo ASPRA.
- Główny Urząd Statystyczny. (2020). *Rozmiary i kierunki czasowej emigracji z Polski*. <https://stat.gov.pl/files/gfx/portalinformacyjny/pl/> (dostęp: 12.03.2020).
- Główny Urząd Statystyczny. (2020). *Sytuacja demograficzna Polski do 2019 r. Migracje zagraniczne ludności w latach 2000–2019*. <https://stat.gov.pl/> (dostęp: 09.03.2020).
- Holzer, J. (1999). *Demografia*. Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne.
- Jaźwińska, E., Łukowski, W., Okólski, M. (1997). *Przyczyny i konsekwencje emigracji z Polski. Wstępne wyniki badań w czterech regionach za pomocą podejścia etnosondażowego*. Instytut Studiów Społecznych Uniwersytetu Warszawskiego.
- Kaczmarczyk, P. (2005). *Migracje zarobkowe Polaków w dobie przemian*. Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego.
- Małachowski, W. (2010). *Migracje we współczesnym świecie. Implikacje dla Polski*. Oficyna Wydawnicza SGH.
- Orłowska, R. (2013). *Uwarunkowania i skutki rozwoju migracji ekonomicznych w Unii Europejskiej w świetle wybranych teorii migracji międzynarodowych*. Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego.

Rozkrut, D. (red.) (2020). *Rocznik demograficzny*. Główny Urząd Statystyczny.

Szczygielska, I. (2013). *Migracje zarobkowe kobiet i ich wpływ na funkcjonowanie rodziny*. Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego.

Zientara, P. (2012). *Międzynarodowe migracje o charakterze ekonomicznym: przyczyny mechanizmy konsekwencje*. Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego.